

LIETUVOS RESPUBLIKOS AKADEMINĖS ETIKOS IR PROCEDŪRŲ KONTROLIERIUS

Lietuvos Respublikos akademinės etikos ir procedūrų kontrolierius (toliau – Kontrolierius) kaupia, nagrinėja ir apibendrina duomenis apie Kontrolieriui žinomus Mokslo ir studijų įstatymo, mokslo ir studijų institucijų statutų, akademinės etikos kodeksų pažeidimus, taikytus administracinės atsakomybės atvejus, taip pat kitus duomenis, susijusius su akademinės etikos ir procedūrų laikymusi Lietuvoje.

Kontrolierius, vykdydamas jam pavestus uždavinius, visuomenei teikia atliktą analizę

„AKADEMINĖ ETIKA MOKSLO ŽURNALŲ LEIDYBOS SRITYJE“.

Kontrolieriaus analizės yra laisvai prieinamos Lietuvos Respublikos akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus tarnybos (toliau – Tarnyba) internetinėje svetainėje www.etika.gov.lt (žr. *Analizės*). Pažymėtina, kad be raštiško Kontrolieriaus leidimo naudoti ir platinti Tarnybos interneto svetainėje esančią informaciją griežtai draudžiama. Gavus sutikimą, Tarnybą privaloma nurodyti kaip šaltinį.

Kilus klausimų dėl analizės duomenų ir / ar jų (dalies) panaudojimo, kreiptis el. paštu iraepk@etika.gov.lt arba telefonu +370 706 65 161.

AKADEMINĖ ETIKA MOKSLO ŽURNALŲ LEIDYBOS SRITYJE

Kontekstas

Kontrolierius atkreipė dėmesį į gerąsias *COPE* praktikas, kurių paskirtis yra pasiekti aukščiausius etikos standartus mokslo leidinių leidybos srityje, ir, siekdamas įgyvendinti Lietuvos Respublikos akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus tarnybos nuostatų, patvirtintų Lietuvos Respublikos Seimo 2011 m. rugsėjo 15 d. nutarimu Nr. XI-1583 „Dėl Lietuvos Respublikos akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus tarnybos įsteigimo ir Lietuvos Respublikos akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus tarnybos nuostatų patvirtinimo“ (toliau – Nuostatai), 12 punkto 2 ir 3 papunkčiuose nustatytus uždavinius bei vadovaudamasis Nuostatų 14 punkto 1 ir 2 papunkčiais, ėmėsi iniciatyvos atlikti mokslo ir studijų institucijų (toliau – MSI) apklausą.

APKLAUSOS DUOMENYS

Apklauso tikslas

Gauti informacijos apie mokslo žurnalų leidybos procesą MSI. Šiuo tikslu Kontrolierius kreipėsi į MSI prašydamas nurodyti:

- 1) MSI leidžiamus mokslo žurnalus ir pagrindinius žurnalų duomenis;
- 2) leidybą reglamentuojančius MSI teisės aktus;
- 3) MSI žurnalų recenzavimo tvarką;
- 4) MSI žurnalų leidėjų skelbiamus etinius principus.

Apklauso duomenų rinkimas

2017 m. gruodžio 7 d. – 2018 m. vasario 15 d.

Duomenys apie mokslo žurnalų leidybos etiką MSI interneto svetainėse pakartotinai žiūrėti 2018 m. kovo 13 d.

Apklauso imtis

Kontrolierius kreipėsi į 60 MSI: 14 valstybinių ir 5 nevalstybinius universitetus, 12 valstybinių ir 10 nevalstybinių kolegijų, 13 valstybinių ir 6 nevalstybinius institutus. Atsakymus į apklausą pateikė 54 MSI.

Informacijos nepateikė:

LCC tarptautinis universitetas
Tarptautinė teisės ir verslo aukštoji mokykla
V. A. Graičiūno aukštoji vadybos mokykla
Perspektyvinių technologijų taikomųjų tyrimų institutas
Biotechnologinės farmacijos centras „Biotechpharma“
„Aukštieji algoritmai“

APKLAUSOS REZULTATAI: Mokslo žurnalai MSI, bendrieji skaičiai

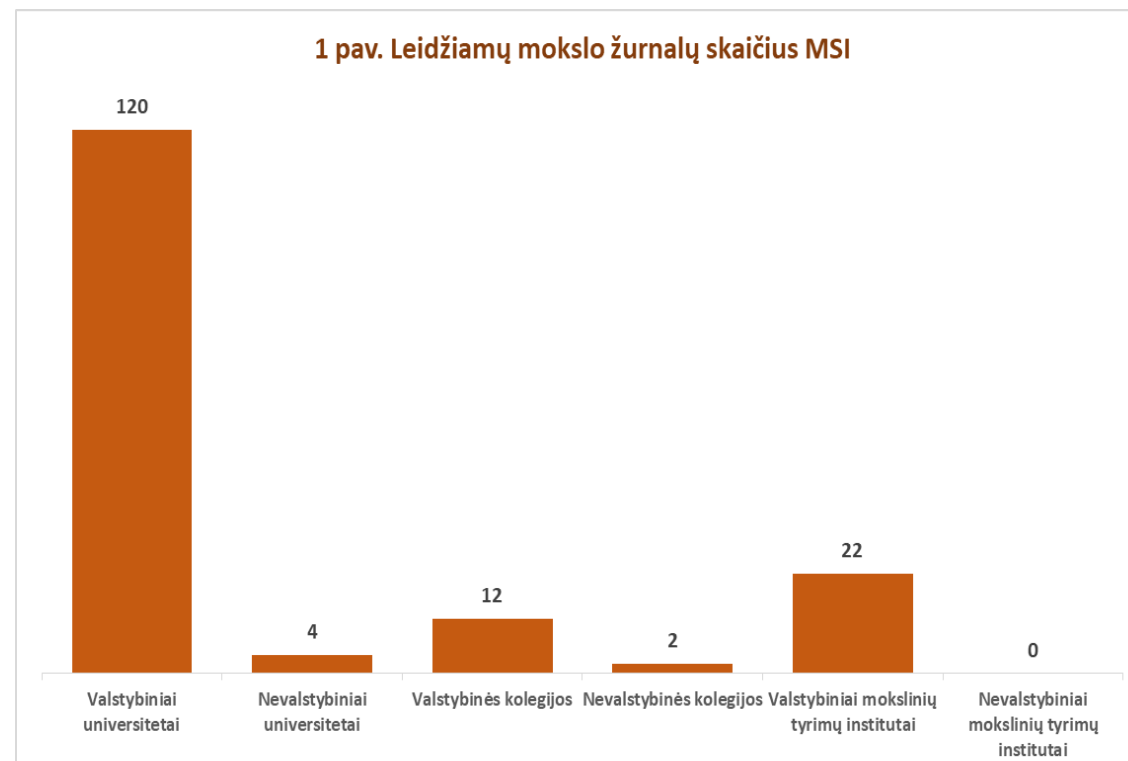
Mokslo žurnalai MSI

Kontrolieriaus duomenimis, mokslo žurnalus leidžia¹ 34 iš 54 (63 %) duomenis pateikusių MSI (žr. 1 lentelę).

MSI skaičius	MSI, leidžiančios mokslo žurnalus	MSI, neleidžiančios mokslo žurnalų
54	34	20
100 %	63 %	37 %

Šiose MSI leidžiama 160 mokslo žurnalų. Didžioji dalis (75 %) mokslo žurnalų leidžiama valstybiniuose universitetuose, mažiau – valstybiniuose mokslinių tyrimų institutuose (14 %), valstybinėse kolegijose (8 %) ir kitose MSI (žr. 1 pav.).

Mokslo žurnalai dažniausiai yra pasiekiami atvirose MSI duomenų bazėse, kurias turi 31 iš 34 (91%) mokslo žurnalus leidžiančių MSI. Vis dėlto tik maždaug pusės mokslo žurnalų (84 iš 160 arba 54%) visi numeriai yra pasiekiami skaitmenine forma.

¹ Čia ir toliau į skaičiavimus nėra įtraukti anksčiau leisti mokslo žurnalai ir jų šiuo metu nebeleidžiančios MSI, mokslo žurnalų priedai, konferencijose skaitytų pranešimų pagrindu išleistų straipsnių rinkiniai ir MSI ar mokslo naujienų leidiniai.

APKLAUSOS REZULTATAI: Mokslo žurnalų leidyba

Žurnalų leidybos reglamentavimas

ir leidėjų santykis su darbus publikuoti siekiančiais asmenimis

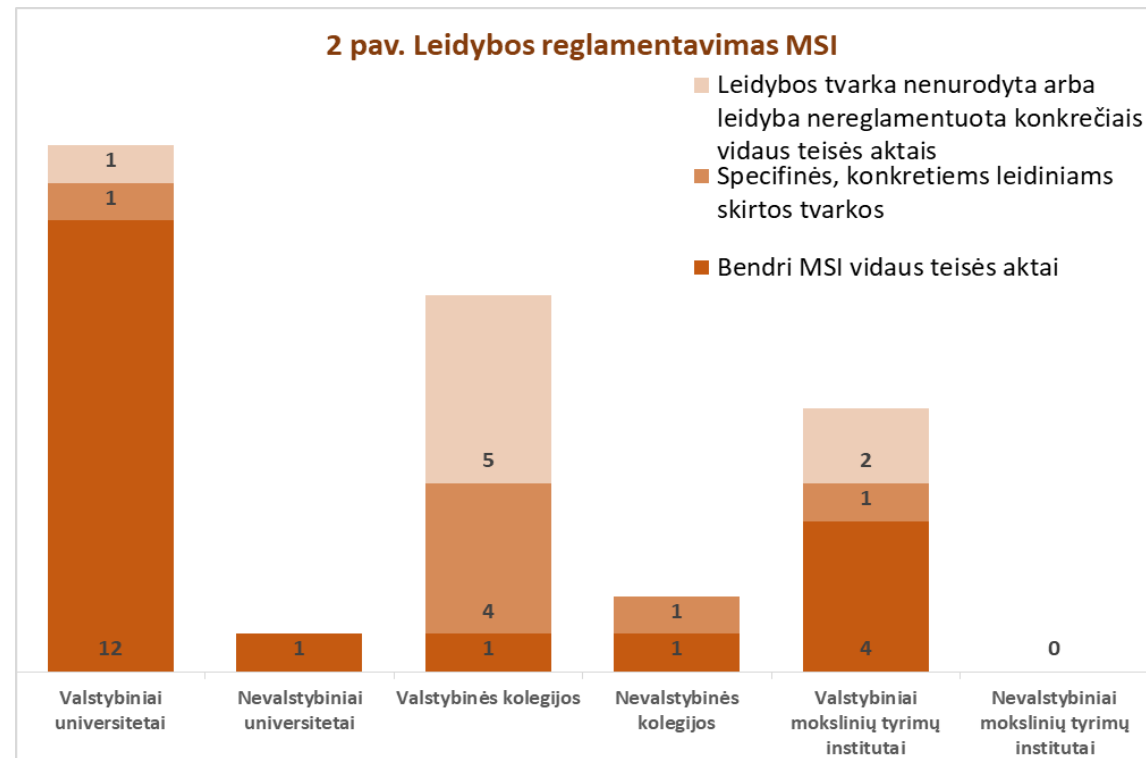
Mokslo žurnalų leidyba MSI reglamentuojama skirtingai (žr. 2 pav.). Didesnį mokslo žurnalų skaičių leidžiančiose MSI leidybą reglamentuoja bendri MSI vidaus teisės aktai. MSI, leidžiančiose vieną ar kelis mokslo žurnalus, leidybą reglamentuojantys teisės aktai yra individualizuoti, skirti konkrečioms leidiniams, arba leidybos tvarkos, nustatytos pačių mokslo žurnalų rengėjų.

Didžioji dalis (79 %) mokslo žurnalų leidžiančių MSI nurodė, kad žurnalų rengėjai nesudaro sutarčių su darbus publikuoti siekiančiais asmenimis (žr. 2 lentelę). MSI pateiktuose atsakymuose nurodoma:

„Sutartis, apibrėžiančios su leidyba susijusias šalių teises ir pareigas, su <...> siekiančiais publikuoti autoriais nėra sudaromos, nes tokia praktika nėra taikoma Lietuvoje *ex principium*.“

„Dalis periodinių leidinių sudaro sutartis su publikuoti siekiančiais asmenimis, dalis nesudaro, nes tokios praktikos nei Lietuvoje, nei daugelyje užsienio žurnalų anglų kalba nėra <...>.“

Mažesnę dalies (21 %) MSI pateiktas atsakymas rodo, kad mokslo žurnalų rengėjų ir darbus publikuoti siekiančių asmenų santykiai turi sutartinių santykių požymių: žurnalų interneto svetainėse skelbiami pagrindiniai žurnalų rengėjų pripažįstami etiniai principai ir leidybos taisyklės, nurodomi reikalavimai mokslo darbams; mokslo darbus publikuoti siekiantys asmenys žurnalų rengėjams pateikia prašymus ir garantinį raštą dėl darbo autorystės, kartais apmoka dalį leidybos išlaidų.

2 Lentelė. Žurnalų rengėjų sutartys su darbus publikuoti siekiančiais asmenimis MSI

MSI skaičius	Sutartys sudaromos	Sutartys nesudaromos
34	7	27
100 %	21 %	79 %

APKLAUSOS REZULTATAI: Mokslo žurnalų leidyba

Mokslo žurnalų turinio kokybės užtikrinimas

Žurnalų rengėjams pateiktų darbų originalumas vertinamas recenzavimo proceso metu. Tik kiek daugiau negu pusė (53 %) MSI recenzavimo proceso metu naudojami sutapčių patikros sistemomis, siekiamos nustatyti žurnalų rengėjams pateikiamų mokslo darbų naujumą ir originalumą (žr. 3 lentelę).

MSI skaičius	Tekstų recenzavimas	Tekstų recenzavimas ir sutapčių patikros sistemos
34	16	18
100 %	47 %	53 %

Sutapčių patikros sistemomis nesinaudoja:

Aleksandro Stulginskio universitetas	Alytaus kolegija	Lietuvių kalbos institutas
Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija	Kauno technikos kolegija	Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas
Lietuvos sporto universitetas	Klaipėdos valstybinė kolegija	Lietuvos istorijos institutas
	Panevėžio kolegija	Lietuvos kultūros tyrimų institutas
	Šiaulių valstybinė kolegija	Lietuvos teisės institutas
	Vilniaus kolegija	
	Vilniaus technologijų ir dizaino kolegija	
	Lietuvos verslo kolegija	
	Vilniaus verslo kolegija	

Ginčų dėl mokslo žurnaluose publikuojamų darbų autorystės procedūra MSI retai formalizuota (žr. 4 lentelę). MSI atsakymuose nurodoma, kad orientuojamasi į bendrąsias akademinės etikos vertybes, MSI žurnalų rengėjams negavus skundų dėl autorystės, ginčų dėl autorystės procedūrą apibrėžiančios taisyklės nebuvo rengiamos.

MSI skaičius	Yra apibrėžtos taisyklės	Apibrėžtų taisyklių nėra
34	10	24
100 %	29 %	71 %

Konfliktų dėl autorystės sprendimo procedūra nėra apibrėžta šiose MSI:

Aleksandro Stulginskio universitetas	Europos humanitarinis universitetas	Utenos kolegija
Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija	Alytaus kolegija	Vilniaus kolegija
Klaipėdos universitetas	Kauno kolegija	Vilniaus technologijų ir dizaino kolegija
Lietuvos muzikos ir teatro akademija	Kauno technikos kolegija	Vilniaus verslo kolegija
Lietuvos sporto universitetas	Kauno miškų ir aplinkos inžinerijos kolegija	Gamtos tyrimų centras
Lietuvos sveikatos mokslų universitetas	Klaipėdos valstybinė kolegija	Lietuvos agrarinių ir miškų mokslų centras
Vilniaus dailės akademija	Panevėžio kolegija	Lietuvos kultūros tyrimų institutas
Vytauto Didžiojo universitetas	Šiaulių valstybinė kolegija	Lietuvos teisės institutas

APKLAUSOS REZULTATAI: Mokslo žurnalų leidyba

Mokslo žurnalų turinio kokybės užtikrinimas

Su mokslo darbų atrankos objektyvumu yra susijęs reikalavimas drausti žurnaluose publikuoti pačių rengėjų darbus. Didžioji dalis (74 %) MSI nėra parengusios formalių taisyklių, įtvirtinančių tokį reikalavimą (žr. 5 lentelę).

Interesų konflikto leidybos srityje sąvokos ir interesų derinimo procedūrų neapibrėžia:

Aleksandro Stulginskio universitetas	Alytaus kolegija
Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija	Kauno kolegija
Klaipėdos universitetas	Kauno technikos kolegija
Lietuvos muzikos ir teatro akademija	Kauno miškų ir aplinkos inžinerijos kolegija
Lietuvos sporto universitetas	Klaipėdos valstybinė kolegija
Lietuvos sveikatos mokslų universitetas	Panevėžio kolegija
Mykolo Romerio universitetas	Šiaulių valstybinė kolegija
Šiaulių universitetas	Utenos kolegija
Europos humanitarinis universitetas	Vilniaus kolegija
	Vilniaus technologijų ir dizaino kolegija
	Vilniaus verslo kolegija
	Gamtos tyrimų centras
	Lietuvos agrarinių ir miškų mokslų centras
	Lietuvos kultūros tyrimų institutas
	Lietuvos teisės institutas

MSI skaičius	Taisyklės apibrėžtos	Taisyklės neapibrėžtos
34	9	25
100 %	26 %	74 %

APKLAUSOS REZULTATAI: Mokslo žurnalų leidyba

Recenzavimo procesas MSI mokslo žurnalų interneto svetainėse

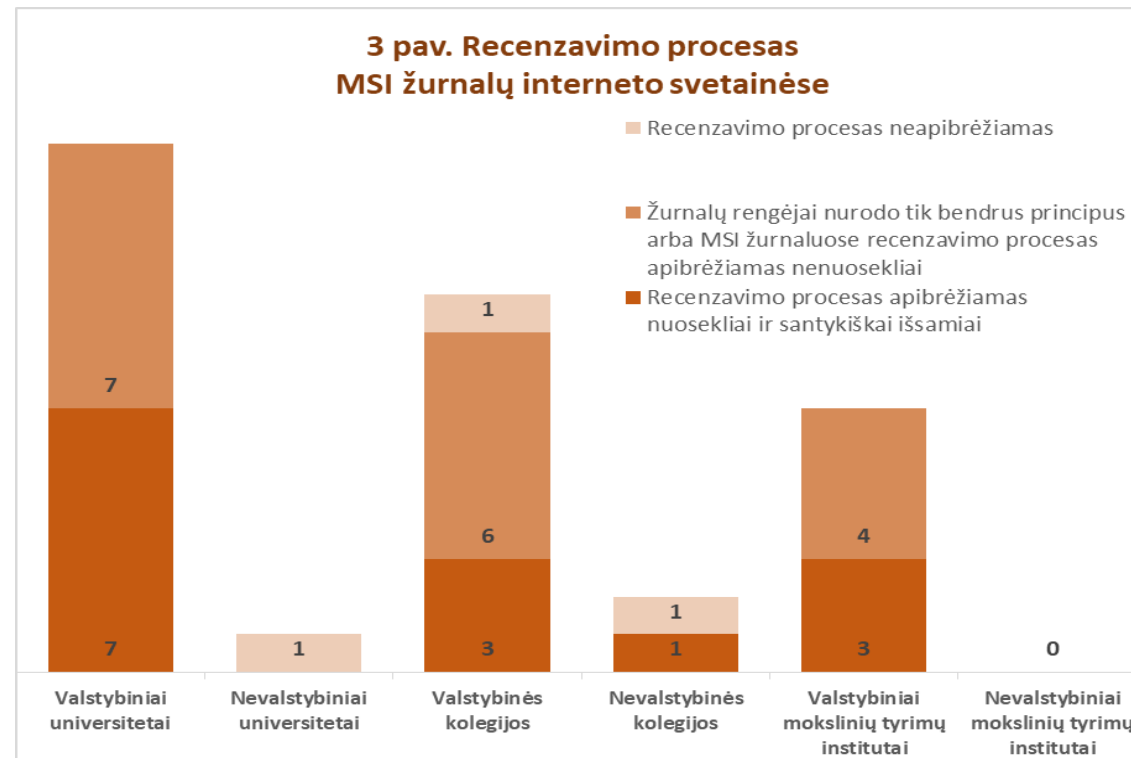
MSI mokslo žurnalų interneto svetainėse recenzavimo proceso apibrėžimai skiriasi išsamumu (žr. 3 pav.). Didžiosios dalies MSI mokslo žurnaluose skelbiami bent bendrieji recenzavimo proceso principai. Tik 9 % MSI žurnalų svetainėse recenzavimo procesas nėra apibrėžiamas. Santykiškai išsamiai ir nuosekliai žurnalų recenzavimo procesas apibrėžiamas 41 % MSI.

Recenzavimo procesas neapibrėžiamas:

Europos humanitarinio universiteto, Šiaulių valstybinės kolegijos ir Vilniaus verslo kolegijos mokslo žurnalų interneto svetainėse.

Mokslo žurnalų rengėjams pateiktų darbų recenzijų saugojimo laikotarpis MSI yra įvairus, trunka ne mažiau nei metus, kartais nėra terminuotas. Pažymėtina, kad recenzijos dažnai tvarkomos žurnalų rengėjų ir gali būti saugomos ilgiau, nei to reikalauja MSI.

7 iš 34 (21 %) MSI naudoja bendrą mokslo žurnalams recenzijų sistemą (žr. 6 lentelę).

6 Lentelė. Bendra žurnalams pateiktų mokslo darbų recenzijų sistema MSI

MSI skaičius	Yra	Nėra
34	7	27
100 %	21 %	79 %

APKLAUSOS REZULTATAI: Mokslo žurnalų leidyba

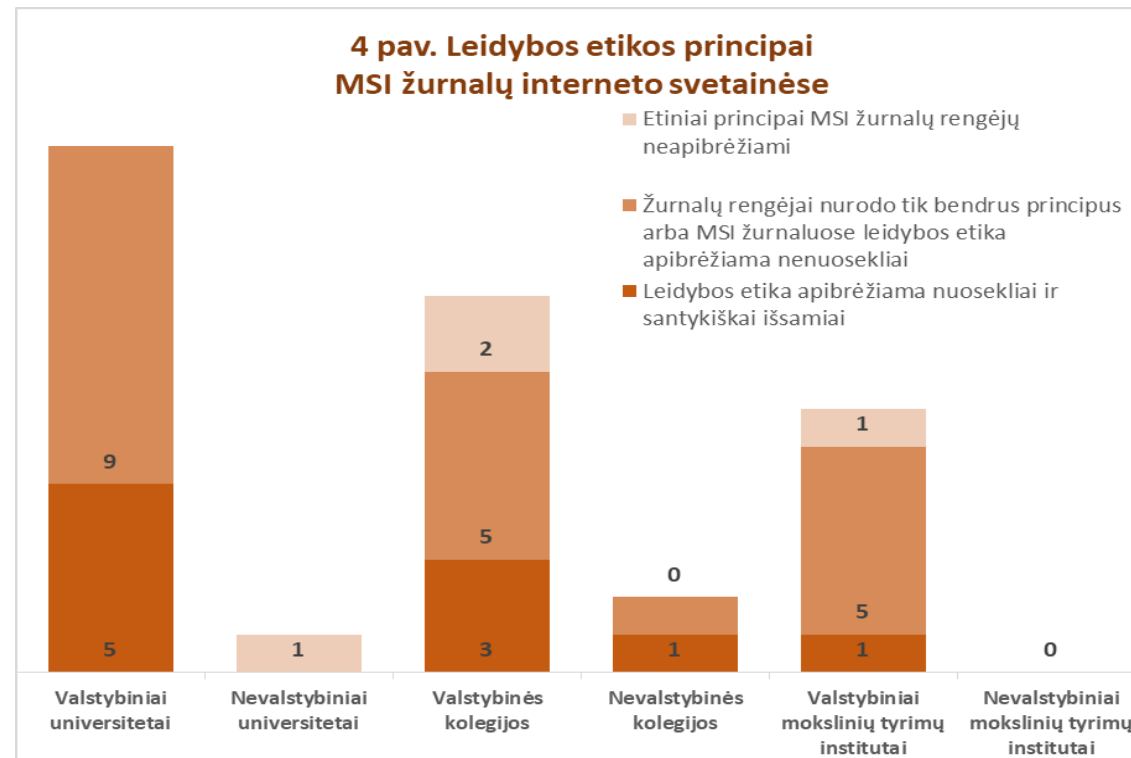
Leidybos etika MSI mokslo žurnalų interneto svetainėse

Leidybos etika MSI mokslo žurnalų svetainėse apibrėžiama veikia nenuosekliai (žr. 4 pav.). Dažniausiai (50 %) MSI, mokslo žurnalų rengėjai nurodo tik bendrus etinius principus, susijusius su mokslo darbų recenzavimo procesu ir darbų originalumo reikalavimais, MSI leidžiamuose žurnaluose leidybos etika apibrėžiama nenuosekliai – etinius leidybos principus išsamiau apibrėžia tik dalis MSI leidžiamų mokslo žurnalų.

Leidybos etika nėra apibrėžiama:

Europos humanitarinio universiteto, Kauno technikos kolegijos, Šiaulių valstybinės kolegijos ir Gamtos tyrimų centro mokslo žurnalų interneto svetainėse.

Maždaug trečdalyje (36 %) mokslo žurnalų interneto svetainių leidybos etikai yra skirta atskira skiltis. Vis dėlto didžiojoje dalyje mokslo žurnalų interneto svetainių leidybos etika nėra apibrėžiama išsamiai, pateikiami tik bendrieji principai ar leidybos etika nėra apibrėžiama (žr. 7 lentelę).

7 Lentelė. Etika mokslo žurnalų interneto svetainėse

MSI skaičius	Apibrėžta atskiroje skiltyje	Pateikti bendrieji principai	Nėra apibrėžiama
160	58	71	31
100 %	36 %	44 %	19 %

APIBENDRINIMAS IR REKOMENDACIJOS

1. MSI leidžiamus mokslo žurnalus dažniausiai teikia visuomenei atvirose duomenų bazėse. Atviras duomenų bazes turi yra 31 iš 34 (91 %) mokslo žurnalus leidžiančių MSI. Tačiau tik maždaug pusės mokslo žurnalų (84 iš 160 arba 54 %) visi numeriai yra pasiekiami skaitmeniniu formatu.

2. Leidybos reglamentavimas MSI yra sietinas su MSI dydžiu ir leidžiamų leidinių skaičiumi. Didžiosiose MSI leidybą reglamentuoja bendro pobūdžio tvarkos, mažosiose – konkretiems mokslo žurnalams skirtos tvarkos.

3. Mokslo žurnalų turinio kokybė kontroliuojama recenzavimo proceso metu. Tik dalis MSI naudoja papildomas priemones ir sutapčių patikros sistemas tikrinti mokslo žurnalų rengėjams pateikiamų darbų originalumą.

4. Tik santykiškai mažoje dalyje MSI nuosekliai ir išsamiai apibrėžiamas recenzavimo procesas (41 %) ir mokslo žurnalų rengėjų pripažįstami leidybos etikos principai (29 %).

5. Puoselėjant akademinę etiką ir siekiant užtikrinti mokslo proceso skaidrumą, sąžiningumą, teisingumą, šiame procese dalyvaujančių asmenų lygybę bei kitas Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatyme nurodytas akademinės vertybes, rekomenduotina apibrėžti leidybos procesą ir išsamiai skelbti informaciją apie mokslo žurnalams pateikiamų darbų recenzavimo procesą ir mokslo žurnalų rengėjų pripažįstamus etinius principus.